

Таким чином, конкуренція не мусить означати прагнення до визначення противника чи його подолання, а навіть навпаки, повинна прямувати до боротьби на чітко окресленому полі за одночасного кооперування в іншій сфері. Крім того, варто зазначити така діяльність дає можливість реалізації цілей, яка не була б можливою, якщо б фірма функціонувала індивідуально.

О.С. ПОТАПОВ

Вінницький національний аграрний університет

ВПЛИВ СЕЗОННИХ ХАРАКТЕРИСТИК МАРКЕТИНГОВОГО РОКУ НА ПОКАЗНИКИ ЕКОНОМІЧНОГО РОСТУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

© *Потанов О.С., 2018*

Розвиток економіки установлений згідно траєкторій руху, відхилення від якої обумовлено факторами стихійних збурень та регуляторами економічних процесів. В процесі економічного розвитку економіки держави перебуває на різних стадіях, глобальні характеристики яких визначено як розвиток та депресія [1]. Фактори змін проявляють себе через збурення економічних процесів, здатних відтворити коливання навколо визначеної траєкторії розвитку або через встановлення катастроф, по проходженню яких траєкторія руху економіки змінюється у відповідності до нових обставин та правил.

Одним із важелів циклічності економічних процесів є сезонні коливання. Вплив сезонних коливань обґрунтований зміною часів року, а разом з цим відіграє особливу роль при формуванні доходів маркетингового року. Сільське господарство найбільш прив'язане до характеристик сезонності, що обумовлює наявність циклів кон'юнктури в багатьох галузях аграрного сектору. В роботі [2] доведено, що за рахунок сезонних коливань виробництва та експортно-імпорتنних операцій на ринках сільськогосподарських культур відбуваються процеси кризи, залежно від ступеня вразливості тих чи інших виробництв.

Формування прибутків в сільському господарстві відбувається впродовж маркетингового року, що при дотриманні правил оцінки сезонності дозволяє зробити висновки про спади та підйоми в накопиченні валового продукту даної галузі та його залежності від експортно-імпорتنних операцій. В Україні сезонність зрушень сільськогосподарського виробництва прослідковується як на рівні отримання валового прибутку так і на рівні формування валового внутрішнього продукту галузі. Сезонні коливання визначають нерівномірність грошових розрахунків в середині року тим самим, з позиції теорії економічного зростання, впливають на формування фази підйому та спаду економічного циклу [3]. Нерівномірність квартальних (місячних) платежів у часі відображується на тривалості накопичення, тим самим створює лаг для інертності (запізнення) розрахунків по основних операціях господарських суб'єктів, основними серед яких є накопичення прибутку та виплата заробітної плати. Включення в оцінку циклічності сільського господарства сезонних коливань експорту дозволяє провести аналіз впливу та взаємозв'язки зовнішньоекономічних факторів на результуючі оцінки росту. Одним із значних проявів сезонності є зміни ринкового попиту, що в кінцевому випадку має забезпечуватись відповідними умовами захисту від сезонних впливів (продукти з істотним впливом сезонності мають витримувати відповідні умови зберігання та транспортування). Сезонність попиту обумовлює відповідний рівень доходів, а разом з цим і отримання валового прибутку. Таким чином, в країнах з чіткою різницею ознак пори року продажі будуть теж легко адаптованими. Проте, деякі сезонні тенденції не є очевидними і потребують специфічних досліджень – оцінки сезонних коливань та факторів, що їх провокують.

Складовою оцінки впливу сезонності можна визначити: аналіз сезонних коливань при виключенні сезонного тренду та економетричний аналіз факторів сезонності на основі бінарних

змінних. Оцінка сезонних коливань ґрунтується на аналізі даних по рінях сезонних коливань (квартали або місяці). При різниці внутрішньо місячних (квартальних) даних в розрізі різних років мова йде про стихійність ринків, а не про їх сезонну складову. В оцінці враховується індекс сезонності, що характеризує співвідношення часткових рівнів (місяців, кварталів) до середньочікуваного рівня (середньорічного). Економетричний аналіз сезонності на основі бінарних змінних включає факторні ознаки сезонності та їх вплив на результуючу оцінку доходності.

Тенденції сільськогосподарського виробництва України характеризуються ключовими факторами: валовий внутрішній продукт держави, валовий прибуток, плата працівників, обсяги експорту та імпорту. Аналіз основних тенденцій сезонного впливу економічних показників сільського господарства на протязі маркетингового року за період 2010-2017 рр. показав, що найбільш вразливими для сезонних збурень є 3 та 4 квартал [4]. В 3 кварталі очікуваними є найбільші коливання сезонної складової валового прибутку та валового внутрішнього продукту сільського господарства. Коефіцієнт сезонності за даний період (3 квартал) перевищує середньорічні показники в 2 рази. Найбільший вплив залежно від характеристик сезонності на валовий прибуток сільського господарства України здійснюють оплата праці найманих працівників сільського господарства та покриття експортом імпорту, що встановлено за результатами оцінки багатофакторної економетричної моделі. Зміна валового прибутку сільського господарства від сезонних коливань в 2 кварталі має характеристику спаду (зменшення на 14917,77 млн. грн.), в 3 кварталі маркетингового року становить зростання на 40227,70 млн. грн., в 4 кварталі – зростання на 22885,79 млн. грн. Вплив сезонних характеристик на оплату праці в сільському господарстві найбільше мав прояв у 3 кварталі.

По характеристиках валового внутрішнього продукту коефіцієнт сезонності за період 2010 – 2017 рр. має зростання у 3 кварталі. При цьому існує тенденція до сезонного зменшення валового внутрішнього продукту сільського господарства у 2 кварталі на 33924,6 млн. грн. при урахуванні впливу щоквартального приросту валового прибутку сільського господарства та експорту продукції. Валовий внутрішній продукт сільського господарства є стійким до сезонних статичних характеристик валового прибутку, експорту, імпорту та оплати праці найманих працівників сільського господарства.

1. Шумпетер Й. А. *Теория экономического развития*/ Й. А. Шумпетер.; пер. В.С. Автономова. – М.: Прогресс, 1982. – 401 с.
2. Кондратьев Н.Д., Яковец Ю.В., Абалкин Л. И. *Большие циклы конъюнктуры и теория предвидения. Избранные труды.* – М. : Экономика, 2002. – 766 с.
3. Хаберлер Г. *Процветание и депрессия*/Г. Хаберлер; пер. с англ. – Челябинск: Социум, 2005. – 474 с.
4. *Статистичний збірник "Квартальні розрахунки валового внутрішнього продукту України за 2010–2017 роки".* – Київ: Державна служба статистики України, 2018. – с. 140.